

DENİZLİ İLİNDE BULUNAN RESMİ VE ÖZEL ANAOKULU BAHÇELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

Nilgün Cevher KALBURAN*

Özet

Bu araştırmada Denizli ilinde bulunan resmi ve özel anaokullarının bahçelerinin fiziksel özellikleri, kullanımı ve geliştirilmesine yönelik uygulamalar ve karşılaşılan problemler incelenmiştir. Araştırmaya toplam 26 anaokulu dahil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak Chancellor tarafından geliştirilen toplam 43 sorudan oluşan ölçme aracı, okul yöneticileri tarafından yanıtlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, her iki türdeki anaokulunun okul bahçelerinin doğal unsurları yeterli ölçüde içermediği belirlenmiştir. Okul bahçesine ilişkin yazılı kuralları bulunan özel anaokullarının daha çok olduğu; ancak bu kuralların daha çok müdür tarafından belirlendiği görülmüştür. Ayrıca okul bahçesinin geliştirilmesi sürecinde resmi anaokullarının toplumla daha çok işbirliği yaptığı, buna karşılık her iki anaokulu türünde de çocukların karar verme süreçlerine yeterli düzeyde dahil edilmediği gözlenmiştir. Resmi ve özel anaokullarında okul bahçelerinin birer öğrenme ortamı olarak algılandığı ancak bilişsel gelişim alanının her iki okul türünde de okul bahçesinde yürütülen etkinliklerde amaçlanmadığı saptanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgular ilgili alanyazın ışığında tartışılmış ve birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim Kurumları, Dış Mekan, Okul Bahçesi

A COMPARATIVE STUDY ON SCHOOL GROUNDS OF STATE AND PRIVATE PRESCHOOLS IN DENİZLİ

Abstract

This study examines psychical features, practices about usage and development and problems of state and private preschools in Denizli. Totally 26 preschools participated in this study. A survey including 43 items designed by Chancellor was answered by school principals. According to the results, both of the preschool types have natural elements in their school grounds insufficiently. The number of private preschools which have written rules of school ground is more than the state preschools. However, these rules established by the school principals in many private preschools. Moreover, state preschools collaborate with community more than private preschools, but children's voices are not often heard in the planning process in both of the preschool types. School grounds are considered as learning environments however cognitive development is not aimed compared to other developmental areas. Results are discussed in the light of literature and recommendations are made respectively.

Key words: Early Childhood Education Centers, Outdoors, School grounds.

1. Giriş

Bazı öğrenmeler yalnızca dış mekanda gerçekleşir (Tovey, 2007).

Erken çocukluk yılları bireyin gelişim ve öğrenmesinin en hızlı olduğu dönemi ifade etmektedir. Bu dönemde bireye sunulan olanaklar onun gelişim ve öğrenmesini destekleyecek nitelikte olmalıdır. Bu olanaklardan biri de nitelikli şekilde tasarlanmış dış mekan oyun alanlarıdır. Dış mekan, çocukların fiziksel becerilerini pratik edip geliştirebilecekleri en iyi alan olmakla birlikte, yaratıcılıklarını geliştirmeleri için de en uygun ortamdır. Dış mekanda çocuklar kendilerini ifade edebilmeyi ve dünyayı kendi yöntemleriyle öğrenmeyi başarırlar. Kendilerini güvende ve kontrole sahip hissederek otonomi, karar verme ve organizasyon becerileri geliştirirler. Oyunlar için kurallar icat ederek, kuralların toplumsal yaşamda neden gerekli olduğunu öğrenmeye başlarlar (Pica, 2003). Bilindiği gibi çocukların gelişimi buldukları çevreden güçlü bir şekilde etkilenmektedir. Dış mekan çocukların özgürce hareket edebileceği bir alan sağladığı için onların tüm alanlarda gelişimini desteklemede rol oynamaktadır (Rivkin, 1997). Ayrıca zengin uyarıcılarla dolu dış mekan, işbirliği duygusunu geliştiren oyun aktiviteleri sunar (Moore ve Wong, 1997).

Dış mekanda oyun çocukların çevrelerini keşfederken yaralanmaktan kaçınmayı öğrenmeleri ve bedenlerinin yapabileceğini öğrenmeleri yoluyla riskleri fark edip değerlendirme becerilerinin gelişimi için de önemlidir. Ayrıca oyun çevresi çocukların etraflarını güvenli şekilde araştırmalarına, deneyimler elde etmelerine; mücadele etmelerine ve risk almalarına izin verdiğinde çocuğun gelişimi ve oyunun kalitesi desteklenmiş olur (Little ve Eager, 2010). Johnson, Christie ve Wardle (2005) okul öncesi eğitim kurumlarına ait dış mekân oyun alanlarının çocuklar açısından iki önemli rolü bulunduğunu ifade etmişlerdir. Birincisi, çocukların araştırma, risk alma, küçük ve büyük motor gelişimi, temel bilgileri edinme gibi pek çok gelişimsel görevi gerçekleştirebilmelerinde dış çevrede oyun kritik öneme sahiptir. İkincisi, çocukların aşırı TV ve bilgisayar kullanımı, güvenli olmayan

çevre koşulları, yoğun ebeveynler gibi olumsuz etkilerden uzaklaşması açısından dış mekân oyunları oldukça önemlidir. Bu nedenle, okul bahçeleri çocuklara dış mekanda oyun fırsatı sunma açısından önemli bir role sahiptir.

Okul bahçeleri formal öğrenme için zengin bir kaynak potansiyeline sahiptir ve gerçek yaşam deneyimlerine geçiş sağlar (örn: canlı ve cansız varlıklarla ilgili kavramsal araştırma, bağımsızlık, biyo-çeşitlilik, yaşam döngüsü, geridönüşüm, besin zinciri) (Malone ve Tranter, 2003). Okul bahçeleri doğal çevre ile etkileşimi sağlamanın yanısıra, fiziksel aktivite, sosyal etkileşim, yaratıcılık ve problem çözme becerilerini de geliştirmelidir (Wood ve Martin, 2000). Bu nedenle dış mekân alanının planlanması ve çocuklara nitelikli dış mekân etkinlikleri sunulması, gelişime uygun bir eğitimin temel unsurunu oluşturmaktadır. Bir okul öncesi dış mekân oyun alanı, genellikle okul çağı çocukları için tasarlanan oyun alanının küçültülmüş hali şeklinde tasarlanmaktadır. Oysa okul öncesi dönem çocuklarının fiziksel becerileri, mekânda konum ve sonuç çıkarma becerileri ve çevreleriyle etkileşimi diğer çocuklardan önemli derecede farklıdır. Oyun alanının planı çocukların yaşına ve gelişim düzeyine bağlı olarak, gözlem alanı, ilgi alanları ve materyal seçimlerini içermeli ve güvenli olmalıdır (Pardee, Gillman ve Larson, 2005).

Bu bağlamda, okul bahçesinin düzenlenmesi ve yönetimi, dış mekanda oyunun çocuklara sağladığı faydaları arttırması ve sürdürmesi açısından önem taşımaktadır. Okul bahçesinin mevcut özelliklerinin belirlenmesi ise nitelikli okul bahçeleri tasarlama ve etkili yönetim uygulamaları ile sürdürülebilirliğini sağlama açısından ilk adımı oluşturacaktır.

Alanyazınına bakıldığında Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarının okul bahçelerinin özelliklerini inceleyen sınırlı sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Örnek olarak, Çelik (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada Kocaeli ilinde bulunan anaokullarına ait açık alanların kullanım şekilleri, kişi başına düşen alan miktarları, açık alanlarda kullanılan donatı elemanları ve yeşil açık alanlarda kullanılan bitki türleri incelenmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; okul öncesi eğitim kurumlarında açık alanların

etkin kullanılmadığı, mevcut açık alanların oyunun doğasına uygun olmadığı ve fiziksel düzenleme konuları içerisinde açık alan düzenlemesinin çoğunlukla ihmal edildiği belirlenmiştir. Bir başka çalışmada (Atabey, Yurt ve Ömeroğlu, 2009), Ankara ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarının açık hava oyun alanlarını incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla 24 okul öncesi eğitim kurumu, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Okul Öncesi Eğitim Kurumları Açık Hava Oyun Alanları Kontrol Listesi" nde yer alan kriterler doğrultusunda gözlenmiştir. Araştırma sonunda, açık hava oyun alanlarının büyük çoğunluğunun büyüklüğünün yetersiz olduğu, farklı zeminlerin (toprak, çim vb.) kullanılmadığı, çocukların oynayabileceği doğal materyallerin bulunmadığı, farklı yaş grupları için ayrı alan ve yaş gruplarına uygun materyallere sahip olmadığı belirlenmiştir. Baran, Yılmaz ve Yıldırım (2007) tarafından yapılan çalışmada ise, Diyarbakır Huzurevleri Anaokulu'nun kullanıcı gereksinimleri açısından uygunluğu incelenmiştir. İncelenen anaokulunun büyük bir bahçesi olmasına rağmen maddi yetersizliklerden dolayı içerisinde çok çeşitli oyun alanlarının bulunmadığı; bulunan oyun alanındaki kaydırak ve salıncakların ise kullanılamaz durumda olduğu saptanmıştır. Ayrıca, okul bahçesinde çocukların etkileşim kuracağı doğal alanların olmadığına dikkat çekilmiştir. Araştırma sonunda, okulun fiziksel olanaklarının geliştirilmesi için yerel yönetimler ve milli eğitim bakanlığının destek vermesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bu araştırmalardan başka, Chancellor ve Cevher-Kalburan (2014) tarafından yapılan karşılaştırmalı bir çalışmada, Avustralya Victoria Eyaleti ile Denizli ilinde bulunan ilkokulların okul bahçelerinin özellikleri ve yönetim uygulamaları karşılaştırılmıştır. Araştırma sonunda, Denizli'deki ilkokulların Victoria eyaletine oranla daha az doğal unsurlara sahip olduğu; Denizli'deki ilkokulların çocuklara daha fazla teneffüs süresi sunduğu; Victoria eyaletindeki ilkokulların bahçenin tasarlanması ve geliştirilmesi sürecinde toplumla daha çok işbirliği yaptığı; okul bahçesi kurallarının belirlenmesinde Denizli'deki ilkokullarda yaygın olarak okul müdürü belirleyici iken, Victoria eyaletindeki okullarda daha demokratik

bir sürecin gerçekleştirildiği saptanmıştır.

Bu çalışmalara karşılık, Türkiye'de anaokullarının bahçelerinin nasıl düzenlendiği, kullanıldığı ve yönetildiğine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yalnızca Denizli il merkezindeki anaokullarının incelendiği bu çalışmanın, farklı illerdeki ve ülkelerdeki anaokullarının bahçe düzenlemesi, kullanımı ve yönetimi ile ilgili mevcut uygulamaları, sorunları ve çözüm yollarını ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilecek sonraki çalışmalar için bir başlangıç oluşturacağına inanılmaktadır. Ayrıca çalışmanın, çocuklara daha iyi oyun fırsatları sunabilmeleri açısından anaokulu çalışanları, yöneticiler, diğer karar vericiler ve araştırmacılar için bilgi kaynağı oluşturması umulmaktadır.

Araştırmada Denizli ilinde bulunan resmi ve özel anaokullarının bahçeleri aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir:

1. Okul bahçelerinin fiziksel özellikleri nelerdir?
2. Okul bahçelerinde uygulanan kurallar ve denetimler nelerdir?
3. Okul bahçesi ile ilgili yaşanan problemler –varsa- nelerdir?
4. Okul bahçelerinin tasarım ve bakım uygulamaları nasıl yapılmaktadır?
5. Okul bahçesinde hangi etkinlikler yapılmakta ve hangi öğrenmelerin gerçekleştiğine inanılmaktadır?

2.Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Bu araştırma ile Denizli ilinde bulunan resmi ve özel anaokullarının okul bahçelerinin fiziksel özellikleri ile kullanım ve denetimine ilişkin uygulamaları açısından durumu analiz edilmeye çalışıldığından, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, var olan durumu olduğu gibi yansıtmayı amaçlamaktadır (Karasar, 2000).

2.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini 2011-2012 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında Denizli il merkezinde faaliyet gösteren resmi bağımsız anaokullarının tamamına

ulaşmış (n= 13) ancak, bir anaokulu görüşmeye gönüllü olmamıştır. Araştırmaya dahil edilen özel anaokulları tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Özel anaokulu sayısının resmi okullar ile eşit olması göz önünde bulundurulmuştur. Görüşülen 17 özel anaokulundan %70.5'i çalışmaya katılmak için gönüllü olmuştur.

Araştırmaya dahil edilen resmi anaokullarının %58.3'ü 10 yıldan daha az süre önce inşa edilmiş; diğer resmi anaokulu binaları ise (%41.7) 10-30 yıl önce inşa edilmiştir. Özel anaokullarının binaları ise %50 oranında 10 yıldan daha az; %50 oranında da 10-30 yıl önce inşa edilmiştir. Resmi anaokullarının %50'si 200'den fazla öğrenciye, %25'i 50-100 öğrenciye; %16.7'si 151-200 arasında öğrenciye ve %8.3'ü 101-150 öğrenciye eğitim vermektedir. Özel anaokullarının ise %50'si 101-150 arası öğrenciye, %41.7'si 50-100 öğrenciye; %8.3'ü 151-200 öğrenciye hizmet etmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan soru formu, Avustralya'da yürütülen "Oyunun Yeri: Victoria Eyaleti'ndeki İlkokul Bahçeleri" adlı projede kullanılmak üzere Chancellor (2011, 2013) tarafından geliştirilmiştir. Soru formu 43 sorudan oluşmaktadır. Soru formu, ne nicel hem de nitel veri elde etmeye yönelik olarak çoktan seçmeli, açık-uçlu, evet/hayır seçeneği ve çoklu-seçmeli soru maddelerini içermektedir. Sorular altı alt başlıkta sunulmaktadır: (1) okulun genel özellikleri; (2) okul bahçesinin özellikleri; (3) okul bahçesinin kuralları ve denetim; (4) öğrenme kaynağı olarak okul bahçesi; (5) okul bahçesindeki yenilikler; (6) okul bahçesi ile ilgili problemler. Soru Formu, Victoria Eyaleti'ndeki tüm ilkokullara e-posta ile gönderilmiştir. Soru formunu okul yöneticilerinin cevaplaması istenmiş ve altı haftalık bir süre tanınmıştır. Gönüllülük esasına dayalı olan sürece toplam 350 resmi ilkokulun yöneticisi katılmıştır.

Soru formunda incelenen okulların genel özelliklerini belirlemeye yönelik 11 çoktan seçmeli soru maddesi (örnek olarak; kayıtlı öğrenci sayısı, ne zaman inşa edildiği gibi) ile 5 evet/hayır seçeneği soru maddesi bulunmaktadır. Ayrıca okul bahçesinde bulunan unsurları (örnek olarak; kum havuzu,

çim, sabit masa ve banklar, ağaç gibi) belirlemeye yönelik 5 çoklu-seçmeli soru maddesi ile 1 açık uçlu soru yer almaktadır. Okul bahçesinde uygulanan kurallar ve denetimleri belirlemeye yönelik 7 tane evet/hayır seçeneği soru maddesi ile 3 çoklu-seçmeli soru maddesi ve 1 açık-uçlu soru maddesi bulunmaktadır. Okul bahçesinde karşılaşılan problemleri belirlemeye yönelik 1 çoklu-seçmeli soru maddesi yer alırken; tasarım ve bakım uygulamaları hakkında 2 evet/hayır seçeneği, 2 çoklu-seçmeli ve 1 açık-uçlu soru maddesi bulunmaktadır. Ayrıca okul bahçesinde gerçekleştirilen etkinlikler ve amaçlanan öğrenmeler ile ilgili 2 evet/hayır seçeneği, 2 çoklu-seçenekli soru maddesi yer almaktadır.

Soru formunun Türkçe'ye uyarlanması için öncelikle soru formunda yer alan sorular bir dil uzmanı tarafından İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir. Bir başka dil uzmanı Türkçe'ye çevrilmiş soru formunu İngilizce'ye geri çevirmiştir. Her iki dil uzmanının çevirileri ise üçüncü bir dil uzmanı ile birlikte karşılaştırılmış ve bazı soru maddelerinin taşıdıkları anlamlarla ilgili ölçme aracı sahibinin de görüşü alınarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ardından her iki dile hakim olan üç okul öncesi eğitim alan uzmanı soru formunu inceleyerek, soru formunda yer alan maddelerin Türkçe'ye doğru çevrilip çevrilmediği, soru maddelerinin açık ve anlaşılır olup olmadığını değerlendirmişlerdir. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak soru formunun son hali verilmiştir.

2.4. Verilerin Elde Edilmesi

Araştırmanın verileri Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği dördüncü sınıfa devam eden toplam 11 öğrenci tarafından toplanmıştır. Öncelikle öğrencilere araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve ölçme aracı tanıtılmıştır. Gerekli resmi izinlerin alınmasının ardından, öğrencilerin ziyaret edecekleri okullar belirlenmiştir. Anaokulları 11.03.13-15.03.13 tarihleri arasında ziyaret edilerek müdür veya müdür yardımcıları ile görüşülmüştür. Katılımcılardan bazıları aynı gün, bazıları da ertesi gün soru formunu kapalı bir zarf içinde anketör öğrenciye teslim etmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler öncelikle SPSS 15.0 for Windows paket programına aktarılmıştır. Okul bahçesinin fiziksel özellikleri, uygulanan kurallar ve denetimler; yaşanan problemler; tasarım ve bakım uygulamaları; gerçekleştirilen etkinlikler ve amaçlanan öğrenmeleri belirlemek için frekans ve yüzde alma tekniği kullanılmıştır.

3. Bulgular

Okul bahçesinin fiziksel özellikleri, okul bahçesinde gerçekleştirilen etkinlikler ve öğrenme alanları ile okul bahçesinde yaşanan problemlere ilişkin veriler daha açık olacağı düşüncesiyle tablolar (Tablo 1, 2 ve 3) halinde sunulmuş; okul bahçesinde uygulanan kurallar ve denetimler ile okul bahçesinin geliştirilmesi ile ilgili veriler ise paragraflar içinde sunulmuştur.

3.1. Okul Bahçesinin Fiziksel Özellikleri

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, anaokullarının hiçbiri okul bahçesinden arazi kaybetmemiştir. Bununla birlikte, 8 resmi anaokulu (%66.7) ile 7 özel anaokulu (%58.3) bahçe alanı büyüklüğünün yetersiz olduğunu belirtmiştir. Okul bahçesine tekerlekli sandalye ile giriş olanağı bulunan resmi okul sayısı 10 (%83.3) iken, özel anaokullarının büyük çoğunluğunun (%75) bahçeye tekerlekli sandalye girişi bulunmadığı saptanmıştır. Ayrıca aileler ve okul personeli için otoparkı bulunan resmi anaokulu sayısı 1 iken, 3 özel anaokulunun aile için 4 anaokulunun da personel için otoparkı bulunmaktadır. Buna ek olarak, resmi anaokullarının %75'inde, özel anaokullarının ise %58.3'ünde öğretmenler mola zamanlarını okul bahçesinde geçirebilmektedirler. Ayrıca ebeveynlerin vakit geçirebileceği masa-sandalye bulunan anaokullarının sayısı eşittir (n=3).

Tablo 1: Resmi ve Özel Anaokullarında Bulunan Fiziksel Unsurların Frekans ve Yüzde Değerleri

Fiziksel özellikler	Resmi Anaokulu		Özel Anaokulu	
	n	%	n	%
Çocuk oyun alanı				
• Kum havuzu	9	75	9	75
• Kazı yapma bölümü	1	8.3	6	50
• Çocukların oynayabileceği çalılık alanlar	3	25	6	50
• Tırmanmak için ağaç	6	50	5	41.7
• Oyun için çim alanlar	10	83.3	9	75
• Çiçek bahçesi bölümü	7	58.3	5	41.7
• Bitki yetiştirme bölümü	8	66.7	6	50
• Gölet/su havuzu	3	25	3	25
• Sanat çalışması-duvar resmi, heykel, mozaik	4	33.3	4	33.3
• Atıkları gübreye dönüştürme alanı	2	16.7	1	8.3
• Geri dönüşüm alanı	5	41.7	4	33.3
• Doğal yürüyüş alanı	3	25	4	33.3
• Sabit oyun ekipmanları	11	91.7	10	83.3
• Çocukların ulaşabileceği şekilde konumlandırılmış spor ekipmanları	6	50	3	25
• Korunaklı oturma alanları	9	75	7	58.3
• Renkli tabelalar	5	41.7	2	16.7
• Kuş evi-yemliği	4	33.3	3	25
• Yabani hayvanlar için yaşam alanı	1	8.3	2	16.7
• Meteoroloji istasyonu	-	-	-	-
• Rüzgargülü alanı	-	-	-	-

Fiziksel özellikler	Resmi Anaokulu		Özel Anaokulu	
	n	%	n	%
<i>Zemin türleri</i>				
• Çim	8	66.7	9	75
• Kum	8	66.7	9	75
• Asfalt	2	16.7	1	8.3
• Çakıl	1	8.3	-	-
• Yapay çim	3	25	6	50
• Beton	9	75	3	25
<i>Oturma ekipmanları</i>				
• Sabit masa ve banklar	6	50	1	8.3
• Sabit banklar	3	25	3	25
• Taşınabilir oturma düzeni	8	66.7	8	66.7
• Minder	-	-	1	8.3
• Ağaç kütükleri	-	-	-	-
<i>Gölgelik ekipmanları</i>				
• Tente	4	33.3	6	50
• Ağaç	7	58.3	6	50
• Çardak ve benzeri yapılar	8	66.7	4	33.3

Tablo 1 incelendiğinde, sabit oyun ekipmanlarının hemen hemen tüm anaokullarında bulunduğu görülmektedir (resmi %91.7 ve özel %83.3). Oyun için çim alanlar, kum havuzu, çocuklar için korunaklı oturma alanları, çiçek bahçesi ve bitki yetiştirme alanlarının da her iki anaokulu türünde de bulunduğu gözlenmektedir. Buna karşılık, doğal yürüyüş alanı, yabani hayvanlar için yaşam alanları, su/gölet, atıkları gübreye dönüştürme alanı, geridönüşüm alanlarının oranının diğer özelliklere göre daha düşük oranda olduğu görülmektedir. Meteoroloji ve rüzgar hesaplama alanlarının her iki anaokulunda da bulunmadığı göze çarpmaktadır.

Ayrıca araştırmaya dahil olan anaokullarından yalnızca 1 resmi anaokulunun 5 farklı zemine (çim, kum, asfalt, yapay çim, beton) sahip olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık 2 resmi ve 1 özel anaokulu sadece çim zemine sahiptir. Özel anaokullarından 6'sı 3 farklı türde zemine sahip iken, 2'si 4 farklı zemin türüne sahiptir. Resmi anaokullarının ise 4'ü 3 farklı türde zemine; 3'ü de 2 farklı türde zemine sahiptir. Gölgelik ekipman olarak resmi anaokullarında daha çok çardak ve benzeri yapılar ile ağaç bulunurken; özel anaokullarında tente ve ağaç daha fazla tercih edilmektedir.

Bu özelliklerin yanısıra, 1 resmi anaokulunun bahçesinde minyatür Pamukkale, meyve ağaçları ve evcil hayvanlar için bir kulübeye; bir başka resmi anaokulunun ise zeytinlik ve trafik eğitim pistine sahip olduğunu belirtmiştir. Özel anaokullarından bir tanesi okul bahçesinde küçük bir hayvanat bahçesi ve trombolin; diğeri çocuklar için yüzme havuzu, bir başka özel anaokulu ise amfi tiyatro bulunduğunu ifade etmiştir.

3.2. Okul Bahçelerinde Uygulanan Kurallar ve Denetimler

Okul bahçesinin yazılı kurallarının bulunup bulunmadığına ilişkin soruya resmi anaokullarından 3'ü (%25) "evet" cevabını verirken, özel anaokullarından 10'u (%83.3) yazılı kurallarının olduğunu belirtmiştir. Resmi anaokullarından 2'si kuralların müdür ve öğretmenler tarafından belirlendiğini, 1'i ise öğretmenleri ve çocukları içeren bir danışma sürecinden sonra kuralların belirlendiğini ifade etmiştir. Buna karşılık, özel okulların yarısında (n=6) okul bahçesinin kullanımına ilişkin kurallar yalnızca okul müdürü tarafından belirlenirken; 5 özel anaokulunda bu sürece öğretmenler de dahil olmaktadır. Bir özel anaokulunda ise kural belirleme sürecine tüm okul personelinin dahil olduğu saptanmıştır.

Ancak, kuralların belirlenmesine çocukların da katıldığını ifade eden özel anaokulu olmadığı görülmüştür.

Ayrıca, resmi anaokullarının 3'ü, özel anaokullarının ise 4'ü bir kaza veya yaralanması sonucu okul bahçesinde uygulanan kuralların değiştirildiğini belirtmiştir. Resmi anaokulları ayrıca çocuklardan ve öğretmenlerden talep geldiğinde kuralları değiştirdiklerini; 2 resmi anaokulu ise aileden de talep geldiğinde kuralları değiştirebildiklerini ifade etmişlerdir. Özel anaokullarında ise kuralların değiştirilmesine etki eden durumlar arasından çocuklardan talep geldiğinde (n=5), öğretmenlerden talep geldiğinde (n=4), ailelerden talep geldiğinde (n=2) şeklinde sıralanmıştır.

Okul bahçesinin kurallarına uyulmadığında uygulanan yaptırımlar ile ilgili olarak, bir özel anaokulu "çocuklar okulun iç mekanına gönderilir" seçeneğini işaretlerken; kurala uymayan çocukların belirli bir süre oturmaları gerektiğini belirtenlerin oranı %58.3 ve öğretmen ile birlikte bahçede yürümeleri gerektiğini ifade edenlerin oranı %33.3'tür. Buna karşılık, resmi anaokullarında kurala uymayan çocukların bir süre oturmaları gerektiğinin ifade edildiği görülmüştür. Ayrıca bir resmi anaokulu böyle durumlarda çocuğa neden kurallara uyması gerektiğinin anlatıldığını ifade etmiştir.

Resmi ve özel anaokullarının tamamına yakınında (%83.3 ve %91.7) tüm öğretmenler okul bahçesinin denetiminden sorumlu iken, resmi anaokullarının %75'inde bu sorumluluk eşitolarak dağıtılmakta, diğerlerinde ise öğretmen sorumluluğu üstlenmektedir. Özel anaokullarında ise öğretmenlerin tümü okul bahçesinin sorumluluğunu eşit düzeyde üstlenmektedirler. Ek olarak, çok az okulda (resmi okul n=2, özel okul n=3) öğretmenlerin okul saatleri dışında da okul bahçesinin denetiminden sorumlu olduğu görülmüştür.

3.3. Okul Bahçesi İle İlgili Yaşanılan Problemler

Araştırmaya katılan resmi anaokullarından 2'si ve özel anaokullarından 3'ü okul bahçesi ile ilgili herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtmiştir. Elde edilen bulgulara göre anaokulları çoğunlukla 2 veya 3 problemle karşılaşırken, resmi anaokullarından biri 6 farklı problem yaşadığını, diğeri ise 7 farklı problemle karşılaştığını ifade etmiştir (bahçenin bakımı, gürültü, çöp, alan ve ekipman yetersizliği, davetsiz misafirler, zemin kalitesi). Özel anaokullarından ise yalnızca birinin 5 farklı sorunla karşılaştığı görülmüştür (zorba davranışlar, kaza ve yaralanmalar, çöp, alan, ekipman ve gölge yetersizliği). Tablo 2'de araştırmaya katılan anaokullarında yaşanan problemlerin frekans ve yüzde dağılımları görülmektedir.

Tablo 2: Okul Bahçesi ile ilgili Yaşanılan Problemlerin Frekans ve Yüzde Değerleri

Problemler	Resmi Anaokulu		Özel Anaokulu	
	n	%	n	%
Bahçenin bakımı	2	16.7	3	25.0
Gürültü	2	16.7	2	16.7
Çöp	5	41.7	6	50.0
Kaza ve yaralanmalar	3	25.0	4	33.3
Alan yetersizliği	5	41.7	3	25.0
Ekipman yetersizliği	4	33.3	2	16.7
Gölge alan yetersizliği	3	25.0	4	33.3
Güvenlik	3	25.0	1	8.3
Davetsiz misafirler	2	16.7	1	8.3
Zemin kalitesi	2	16.7	-	-
Zorba davranışlar	1	8.3	-	-

Tablo 2'ye bakıldığında, her iki okul türünde de yaşanan problemlerin birbirine yakın oranda olduğu görülmektedir. Her iki okul türünde de en sık karşılaşılan problem çöp iken; resmi anaokullarında alan ve ekipman yetersizliği, özel anaokullarında ise kaza ve yaralanmalar ile gölge alan yetersizliği görülmektedir.

3.4. Okul Bahçelerinin Tasarım ve Bakım Uygulamaları

Her iki okul türünde de %41.7 oranındaki katılımcı son beş yılda okul bahçesinde gerçekleştirilen geliştirme çalışmaları yaptığını belirtmiştir. Yapılan çalışmalar arasında sabit oyun ekipmanlarının satın alınması/yenilenmesi (n=5); ekim alanının oluşturulması/büyütülmesi (n=4); ağaçlandırma (n=2); kum havuzu oluşturma (n=2); çimlendirme (n=2); genel bakım ve onarım (n=2); çiçek ekimi (n=2); bunlara ek olarak duvarları resimlendirme, kamelya ve bank yerleştirme; havuz yapımı, mini futbol ve basket alanı yapılması ve minyatür pamukkale yapımı yer almaktadır.

Okul bahçesinin geliştirilmesi çalışmalarına katılan kişiler ile ilgili soru için resmi anaokullarından 3'ü peyzaj mimarı seçeneğini işaretlemiştir. Özel anaokullarında ise peyzaj mimarının okul bahçesinin geliştirilmesi çalışmasına dahil edildiğini belirten olmamıştır. Her iki okul türünde de öğretmenlerin katıldığını belirtenlerin oranı %66.7'dir. Bir resmi anaokulu okul bahçesinin geliştirilmesinde halk ile işbirliği yaptığını

belirtirken, bu seçeneği işaretleyen özel anaokulu bulunmamaktadır. Çok az anaokulu (resmi %16.7, özel %25) bu süreçte çocuklarla işbirliği yaptığını belirtmiştir. Okul bahçesinin geliştirilmesi işleminin müdür tarafından yürütüldüğünü ifade eden resmi anaokulu oranı %25 iken, bu oran özel anaokullarında daha fazladır (%66.7). Ayrıca bir resmi anaokulu, okul bahçesinin geliştirilmesi sürecine idari personel, öğretmenler, çocukla ve yardımcı personelin (bahçıvan da dahil) katıldığını ifade etmiştir.

Okul bahçesinin geliştirilmesi için gerekli maddi olanakların nasıl elde edildiği ile ilgili olarak resmi anaokullarından 4'ü devletin sağladığı bütçeden yararlandıklarını belirtmiştir. Özel anaokullarından 3'ü ise, işletme sahibinin bu masrafları karşıladığını ifade etmiştir. Okul bahçesinin geliştirilmesi uygulamalarının öğrenci aidatları ile finanse edildiğini belirten resmi anaokulu sayısı 5; özel anaokulu sayısı ise 8'dir. Halk yardımlarından faydalanan resmi anaokulu sayısı 3 iken, bu seçeneği işaretleyen özel anaokulu bulunmadığı görülmüştür.

3.5. Okul Bahçesinde Gerçekleştirilen Etkinlikler

Araştırmaya katılan bütün anaokulları okul bahçesinin öğrenme ortamı olarak değerlendirildiğini ve serbest oyun dışında farklı öğrenme etkinlikleri için okul bahçesinin kullanıldığını belirtmiştir. Okul bahçesinde yapılan etkinlikler ve amaçlanan gelişim alanları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Okul Bahçesinde Yapılan Etkinlikler ve Amaçlanan Gelişim Alanlarının Frekans Yüzde Değerleri

Etkinlik türleri	Resmi Anaokulu		Özel Anaokulu	
	n	%	n	%
Spor etkinlikleri	7	58.3	10	83.3
Okuma-yazmaya hazırlık etkinlikleri	1	8.3	3	25.0
Matematik etkinlikleri	2	16.7	1	8.3
Fen etkinlikleri	8	66.7	10	83.3
Çevre eğitimi etkinlikleri	9	75.0	9	75.0
Görsel sanat etkinlikleri	5	41.7	4	33.3
Müzik/dans etkinlikleri	5	41.7	7	58.3
<i>Gelişim alanları</i>				
Fiziksel gelişim	10	83.3	9	75.0
Spor becerileri	7	58.3	9	75.0
Sosyal gelişim	8	66.7	9	75.0
Çevre bilinci	6	50.0	10	83.3
Bilişsel gelişim	2	16.7	3	25.0

Tablo 3 incelendiğinde, özel anaokullarının okul bahçesinde fen ve spor etkinliklerine resmi anaokullarına göre daha çok yer verdikleri görülmektedir. Ayrıca her iki okul türünde de çevre eğitimi etkinlikleri yüksek oranda gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları ile matematik etkinliklerinin okul bahçesinde en az gerçekleştirilen etkinlikler olduğu gözlenmektedir.

Okul bahçesinde gerçekleştirilen etkinliklerde amaçlanan gelişim alanlarına bakıldığında ise, bilişsel gelişim alanının diğerlerine göre oldukça düşük oranda amaçlandığı dikkat çekmektedir. Okul bahçesinde spor beceriler, sosyal gelişim ve çevre bilincini geliştirmeyi amaçlayan özel anaokullarının oranı resmi anaokullarından daha çoktur. Ayrıca resmi anaokullarından %75'i çevre eğitimi etkinlikleri düzenlediklerini ifade ederken, yalnızca %50'sinin çevre bilincini geliştirmeyi amaçladığını belirtmesi dikkat çekici bir bulgu olarak düşünülebilir.

4. Tartışma

Araştırmada elde edilen bulgular, konu ilgili alanyazın ve yapılan araştırmalar ışığında tartışılmıştır.

4.1. Okul Bahçesinin Fiziksel Özellikleri

Çocuklar için tasarlanan dış çevre çocukların bu çevrede özgür olmaları, kendi sınırlarını oluşturabilmeleri, çeşitli türdeki zeminlerde bulunabilmeleri ve becerilerini keşfedebilmelerine olanak tanımalıdır. Ayrıca, çocukların bireysel olarak zaman geçirmelerine, tahminler yürütebilmelerine, alan içinde kendi bedenlerini özgürce kullanabilmelerine izin vermelidir (Olds, 2001). Ayrıca çocukların duyu ve motor becerilerinin gelişiminde farklı zemin özelliklerine sahip oyun alanları önem taşımaktadır. Araştırmaya dahil olan anaokullarının ise sınırlı çeşitlilikte zemin özelliklerine sahip olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan anaokullarının çocuklara farklı oyun türlerini; uzamsal, duyu ve motor gelişimlerini destekleyecek farklı zeminler sağlamaları gerekmektedir.

Bunların yanısıra, bir anaokulunun aile dostu bir atmosfere sahip olması ailelerle işbirliği yapmanın en önemli unsurunu oluşturmaktadır. Bu açıdan, okul bahçelerinde ailelerin ulaşımına ve kullanımına uygun dinlenme ve otopark alanlarının bulunması önem taşımaktadır. Bu açıdan anaokullarının okul bahçesi tasarımlarında ailelerin gereksinimlerini ve beklentilerini de göz önünde bulundurmaları gerektiği düşünülmektedir.

4.2. Okul Bahçesinde Uygulanan Kurallar ve Denetimler İle Okul Bahçesinde Darlaşılan Problemler

Okul bahçesinin çocukların gelişimine yönelik amaçlarına ulaşabilmesi için, yetişkinlerin hangi amaçlar için kullandığı ve nasıl yönettiği de önemlidir (Maynard ve Waters, 2007). Okul bahçesinin büyüklüğü, sahip olduğu özellikler, çalışanlar ve öğrenciler tarafından nasıl algılandığı, kullanım ve yönetim şekli okul yaşamının ve eğitimin kalitesini etkilemektedir (Malone ve Tranter, 2003).

Okul bahçesinin etkili şekilde kullanılması için yönetim ve denetimi ile ilgili yazılı prensipleri bulunması gerekmektedir. Okul bahçesinin kullanımı ve denetimi ile ilgili yalnızca okul çalışanlarına yönelik prensiplerin olmasının yanısıra, çocukların uyması gereken kurallar da bulunmalıdır. Bu kuralların belirlenmesi sürecine çocukların da dahil edilmesi ve kuralların çocukların görebileceği yerlere asılarak belirli aralıklarla hatırlatılması başarılı bir sınıf yönetimi açısından gereklidir. Ayrıca belirlenen kurallara uyulmadığında ortaya çıkabilecek durumların günlük etkinlikler içinde ele alınması, bu etkinliklerin özellikle empati becerilerini geliştirmeye odaklanmasını yararlı olacaktır (Brodeski ve Hembrough, 2007; Wortham, 1998; Wheeler, 1994; akt: Özbey, 2009:32,43).

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, okul bahçesinin yazılı kuralları bulunan özel anaokullarının oranı resmi anaokullarından daha fazladır. Buna karşılık, özel okullarda okul bahçesinin kuralları büyük ölçüde okul müdürü tarafından belirlenmektedir. Kurallara uyulmadığında uygulanan yaklaşımlara bakıldığında ise, oyundan alıkoyma, iç mekana gönderme gibi yaptırımlar yerine çocukla konuşma, kuralların gerekliliği açıklama gibi yaklaşımların uygulandığı belirlenmiştir. Ancak, anaokulu bahçelerinin kullanımı ile ilgili kuralların belirlenmesi ve uygulanmasına yönelik daha derinlemesine bir araştırma yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Okul bahçesinde en çok karşılaşılan problemin çöp olduğu saptanmıştır. Ayrıca kazalar ve yaralanmaların da özellikle özel anaokullarında karşılaşılan problemler arasında yer aldığı belirlenmiştir. Araştırmada bu problemler

ile nasıl başa çıkıldığına ilişkin bir veri bulunmamaktadır. Ayrıca okul bahçesinin yazılı kuralları içinde bu tür problemleri önleme ve baş etme ile ilgili konuların yer alıp alınmadığına ilişkin de bilgi elde edilmemiştir. Bununla birlikte, çalışmaya katılan anaokullarının çoğunluğu 10 yıldan daha önce inşa edilmiş olmasına ve son 5 yıl içinde okul bahçesinde arazi kaybetmemiş olmasına karşılık, alan ve ekipman yetersizliğine ilişkin problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi'nde (2012) anaokullarının bahçe alanının her bir öğrenci için en az 1,5 m² alan düşecek şekilde olması gerektiği belirtilmiştir. Resmi anaokullarının bahçe alanının büyüklüğüne ilişkin bir yönergeye ise rastlanmamıştır. Araştırmada okul bahçesinin alan büyüklüğü ve çocuk başına düşen alan büyüklüğüne ilişkin veri elde edilmemiştir. Buna karşılık, okul bahçelerinin yeterli büyüklükte olmaması ve yeterince ekipmana sahip olmaması, pek çok araştırmada karşılaşılan problemler arasında yer almaktadır (Çelik, 2012; Atabey vd, 2009; Baran vd., 2007). Bir anaokulunun inşa edilme sürecinde, öğrenci ve çalışan sayısı ile arazinin etkili kullanımına yönelik önlemlerin alınması gerekmektedir. Ayrıca, arazinin artan veya değişen gereksinimler için arazinin büyüme esnekliğine sahip olması da önemli kriterler arasında yer almaktadır (Olds, 2001; Moore, 2002). Ayrıca okulun finansal kaynaklarının geliştirilmesinde toplumla işbirliği yapılmasının ekipman yetersizliği ile ilgili problemlerin çözümünde etkili olacağı düşünülmektedir.

4.3. Okul Bahçesinin Tasarım ve Bakım Uygulamaları

Yukarıda da belirtildiği gibi araştırmaya katılan resmi ve özel anaokullarının büyük çoğunluğu 10 yıldan daha az süre önce inşa edilmiştir. Bu nedenle daha eski okullara oranla daha az bakım ve tasarım uygulamalarına gereksinim olacağı düşünülebilir. Ancak bir okul bahçesinin tasarımı ve bakımı dinamik bir süreci ifade etmektedir. Okulun bulunduğu yerleşim alanının coğrafi ve iklim özelliklerinin yanısıra, okula devam eden öğrenciler ile personelin değişen gereksinimleri bu süreci dinamik kılan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, çocuklar için güvenliğin sürekli olarak öncelikli olması nedeniyle, yıpranan

ve bozulan ekipmanlar ile materyallerin düzenli olarak gözden geçirilmesi de önem taşımaktadır. Wagner'e (2000) göre, mevcut okul bahçesinin tasarım süreci yeni okulların tasarımıyla benzerdir. Ancak, bir okulun bahçesinin yeniden tasarlanmasına karar verildiğinde, maddi kaynak yaratma genellikle güçtür. Bu nedenle, okul bahçesinin yeniden tasarlanması değerlendirilirken uygun toplum ve insan kaynakları listelenmelidir, çünkü gönüllü işgücü ve bağışlanan materyaller bu projenin başarılı olmasından önemli bir rol oynamaktadır.

Nitelikli bir okul öncesi eğitim kurumu, tasarım ve eğitim profesyonelleri, yöneticiler, müteahhitler, yapı ve lisans profesyonellerinin ortak çalışmasıyla tasarlanabilir. Bu tasarım ekibinin ayrıca çocuk, eğitimciler ve aileleri tasarım sürecine dahil etmeleri gerekmektedir (Olds, 2001). Çünkü okullar toplumun ayrılmaz bir parçasıdır (Chancellor, 2013). Bu açıdan değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan anaokullarının okul bahçelerini geliştirmeye yönelik bakım ve yeniden tasarlama uygulamaları yapanların oranının düşük olduğu söylenebilir. Ayrıca, okul bahçesinin tasarlanması sürecine özel anaokullarında peyzaj mimarları ve halk ile işbirliği yapılmaması; resmi anaokullarında ise bu oranın oldukça düşük olması, araştırmaya katılan anaokullarının okul bahçesini geliştirirken toplum katılımının yeterince sağlanmadığını göstermektedir. Bununla birlikte, okul bahçesinin geliştirilmesi sürecinde çocukların da oldukça düşük düzeyde katılım gösterdiği saptanmıştır. Araştırmada elde edilen bu bulgu Chancellor ve Cevher-Kalburan (2014) tarafından yapılan çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Sözkonusu çalışmada Denizli'deki ilköğretim okullarının okul bahçesini geliştirme sürecinde toplumla daha az işbirliği yaptığı ve her iki ülkede de çocukların bu sürece yeterince dahil edilmediği belirlenmiştir.

White ve Stoecklin'e (1998) göre, eğer çocuklar dış mekan oyun alanlarını kendileri tasarlasaydı, bu alanlar çocukların bütün gün kalmak isteyecekleri zengin, gelişime uygun öğrenme ortamları olurdu. Ayrıca Öymen-Gür ve Zorlu (2002) çocuk oyun alanı tasarlanırken ve ekipman seçilirken çocukların kararlara katılmasının sağlanması

gerektiğini ifade etmişlerdir. Durak (2009) çocukların öğrenme çevrelerinin tasarım sürecine katılımlarının bireysel gelişimlerini ve kapasitelerini arttırmaları açısından önemli rol oynadığını vurgulamıştır. Aslan ve Talay (2009) ise, çocukların kendilerini etkileyen konularda ve çevrelerindeki dünyayı yapıcı şekilde değiştirmeleri konusunda karar verebilmeleri için uygulanabilecek ilk adımın okul bahçelerinin tasarım sürecine katılmaları olduğunu belirtmişlerdir.

4.4. Okul Bahçesinde Gerçekleştirilen Etkinlikler

Genellikle öğretmenler çocuklar sınıfta kurallara uymadıklarında enerjilerini dindirebilmeleri için onları dışarı gönderirler (Speedlin, 2010). Ancak dış mekanda oyun çocukların enerjilerini dindirmelerine yardımcı olmanın yanında, onların gelişim ve öğrenmelerinde de önemli rol oynamaktadır.

İç mekân alanlarında gerçekleştirilen hemen hemen her etkinlik dış mekana taşınabilir ve her konu okul bahçesinde öğrenilebilir ve bu öğrenmenin çoğu yaşantı yoluyla gerçekleşir (Rivkin, 1997; Sciarra vd., 2009). Dış mekan, iç mekanlarla karşılaştırıldığında, çocuklara daha geniş bir alan ve hareket özgürlüğü tanımaktadır. Ayrıca dış mekanda çok sayıda ekipmanlar ve nesnelere etkileşim kurarak çocuklar hem küçük motor hem de büyük motor becerilerini geliştirirler (Davies, 1996).

Bunların yanısıra, doğayı koruma, özen gösterme, doğanın ve çevrenin çocuklar için önemi ve bu değerlerin gelecek nesillere taşınabilmesi için, eğitimcilerin doğanın ve dış mekanların çocukların bilişsel gelişimleri üzerindeki etkisinin farkında olmaları gerekmektedir. Çocukların dış mekânlarda deneyimler elde etmeye, kirlenmeye, etraflarındaki olayları ve nesnelere araştırmaya, yaşam döngülerini ve bitkilerin yaşamlarını görmeye, tohumdan bir bitki yetiştirmeye ve dünya hakkında düşünmeye gereksinimleri vardır (Speedlin, 2010). Çocuklar nesnelere ve doğal unsurlarla doğrudan etkileşim kurarak, dünyayı tanımak için gerekli olan kuralları ve prensipleri öğrenmektedir. Dış mekân oyun alanı, çocukların dünyayı doğrudan etkileşimler ve deneyimler yoluyla öğrenmesini sağlayan doğal merak ve keşfetme duygusu ile hayal

gücünü destekleyici unsurlarla doludur (White ve Stoecklin, 1998).

Yapılan araştırmalarda (Henniger, 1993; Davies, 1996, 1997) öğretmenlerin gelişim ve öğrenmenin dış mekanlardan ziyade iç mekanlarda gerçekleştiğine inandıkları saptanmıştır. Davies (1996) ayrıca, öğretmenlerin dış mekanların daha çok fiziksel gelişim ile ilgili fırsatlar sunduklarına inandıklarını belirlemiştir.

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre ise, okul bahçesinin özellikle bilişsel gelişim açısından öneminin göz ardı edildiği söylenebilir. Ayrıca okul bahçesinde gerçekleştirilen etkinlikler arasında okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları ve matematik etkinlikleri en alt sırada yer almaktadır. Bununla birlikte, özel anaokullarının resmi anaokullarına oranla daha çok okul bahçesini bir öğrenme ortamı olarak değerlendirdiği söylenebilir. Buna karşılık yalnızca bir anaokulu (resmi anaokulu) iç mekanda gerçekleştirilen tüm etkinliklere dış mekanda da yer verdiklerini ve tüm gelişim alanlarını desteklemeyi amaçladıklarını ifade etmiştir. Bu bulgular ışığında, resmi ve özel anaokullarının dış mekanın çocukların gelişim ve öğrenmeleri açısından önemi ile okul bahçesinin öğrenme ortamı olarak nasıl değerlendirilebileceği konusunda bilgi ve anlayışlarının geliştirilmesine gereksinimleri olduğu düşünülmektedir.

5. Sonuç

Nitelikli bir eğitim ortamı, çocukların ve diğer kullanıcıların gereksinimlerine ve ilgilerine göre düzenlenmiş zengin uyarıcılarla ve çeşitli materyallerle donatılmış iç ve dış mekanlardan oluşmaktadır. Günümüzde çocuklar için düzenlenmiş dış mekan oyun alanlarının giderek azaldığı ve çocukların dışarıda oyun fırsatlarının kısıtlandığı göz önünde bulundurulduğunda, okul öncesi eğitim kurumlarının okul bahçelerinin bu fırsatları sağlaması açısından önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Okul bahçelerinin nitelikli şekilde düzenlenmesinin yanısıra, nasıl yönetildiği ve kullanıldığı da önemli kalite göstergeleri arasındadır. Sağlıklı bir okul kültürü oluşturmada, okulla toplumun işbirliği

yapması; okul çalışanlarının, toplum üyelerinin, ebeveynlerin ve çocukların karar verme süreçlerine katılması demokratik bir geliştirme süreci sağlama açısından gereklidir.

Bu araştırmada, resmi ve özel anaokullarının okul bahçelerinin doğal unsurlarının yeterli düzeyde olmadığı saptanmıştır. Bununla birlikte, resmi anaokullarının özel anaokullarına oranla daha çeşitli zemin özelliklerine sahip olduğu belirlenmiştir. Resmi ve özel anaokullarının hemen hemen tümünde sabit ekipmanlar bulunmakla birlikte, bu ekipmanların güvenlik standartlarını ne ölçüde karşıladığının incelenmesine yönelik çalışmalar yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca resmi anaokullarının okul bahçelerinin yazılı kurallarının bulunmadığı; özel anaokullarında ise bu kuralların çoğunlukla okul müdürü ve öğretmenler tarafından belirlendiği görülmüştür. Okul bahçesinin geliştirilmesinde gerekli finansal kaynakların sağlanması konusunda, özel anaokullarının toplumla daha az oranda işbirliği yaptığı; her iki okul türünde ise bu sürece peyzaj mimarları, çocuklar, aileler, okul çalışanları ve diğer toplum üyelerinin oldukça az oranda dahil edildiği saptanmıştır. Okul bahçesinin tasarımı, geliştirilmesi ve kuralların belirlenmesi süreçlerinde özellikle çocukların sesine daha çok yer verilmesine yönelik projeler yapılmasının gerekli olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte, ülkemizde okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel özellikleri, tasarım, bakım ve geliştirme süreçlerine ilişkin standartların getirilmesinin, okul bahçesinde karşılaşılan problemlerin önlenmesinde ve sürdürülebilir okul bahçeleri tasarlanmasında gerekli olduğu düşünülmektedir.

Okul bahçelerinde gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin bulgular ise, özel anaokullarının resmi anaokullarına göre daha çok etkinlik gerçekleştirdiğini göstermiştir. Buna karşılık okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları ve matematik etkinliklerinin en az gerçekleştirilen etkinlikler olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, bilişsel alanın okul bahçesinde yapılan etkinliklerde en az amaçlanan gelişim alanı olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda, okul öncesi eğitim çalışanlarının okul bahçesini

bir eğitim ortamı olarak kullanma ile ilgili görüşleri ve karşılaştıkları problemler belirlenerek bu konudaki bilgi, beceri ve tutumlarının geliştirilmesine yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenebilir. Ayrıca okul bahçesinin daha etkili şekilde kullanılması, okul bahçesinde gerçekleştirilen etkinliklere eğitim programında daha çok yer verilmesi ve okul bahçesinin çocukların tüm gelişim alanları açısından önemi ile ilgili okul çalışanlarının anlayışlarının geliştirilmesine yönelik eğitsel projeler ve akademik çalışmalar yapılabilir.

Ayrıca, okul bahçelerinde karşılaşılan problemler, bu problemlerle baş etme

stratejileri, okul bahçelerinin bakımı uygulamalarının nasıl yapıldığı, okul bahçesinin kurallarının nasıl geliştirildiği ve uygulandığı; okul çalışanlarının, ailelerin ve çocukların okul bahçelerinin özellikleri ile ilgili görüşlerinin neler olduğuna ilişkin araştırmalar yapılmasının ilgili alanyazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Eğitimin doğal olarak hem iç mekanda hem de dış mekanda gerçekleştiği kabul edildiğinde, 'dış mekanda öğrenme' terimi, aslında hiç kullanılmayan 'iç mekanda öğrenme' terimi kadar yabancı görünmeye başlayacaktır (Wagner, 2000:1).

KAYNAKÇA

- Aslan, F. ve Talay, İ. (2009). "Okul Bahçeleri Örneğinde Bir Katılım Çalışması", **Uluslararası Mimarlık ve Çocuk Kongresi Tam Metin Bildiriler Kitabı**, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 360-369.
- Atabey, D., Yurt. Ö. ve Ömeroğlu, E. (2009). "Okul öncesi Eğitim Kurumları Açık Hava Oyun Alanlarının İncelenmesi", **Uluslararası 5. Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi**, Edirne, 651- 653.
- Baran, M., Yılmaz, A. ve Yıldırım, M. (2007). "Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Okul Öncesi Eğitim Yapılarındaki Kullanıcı Gereksinimleri: Diyarbakır Huzurevleri Anaokulu Örneği", *D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 27-44.
- Bundy, A.C., Lockett, T., Tranter, P.J., Naughton, G.A., Wyver, S.R., Ragen, J.ve Spies, G. (2009). "The Risk is that There is 'No Risk': A Simple, Innovative Intervention to Increase Children's Activity Levels", *International Journal of Early Years Education*, 17/1, 33-45.
- Chancellor, B. (2011). *The Primary School Playground: A Place of Possibilities for Environmental Education*, (Yayınlanmamış Makale), RMIT University, Melbourne.
- Chancellor, B. (2013). "Primary School Playgrounds: Features and Management in Victoria, Australia", *International Journal of Play*, 2/2, 63-75.
- Chancellor, B. ve Cevher-Kalburan (2014). "Comparing and Contrasting Primary School Playgrounds in Turkey and Australia", *The International Education Journal: Comparative Perspectives*. (yayın aşamasında)
- Çelik, A. (2012). "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Açık Alan Kullanımı: Kocaeli Örneği", *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 43/1, 79-88.
- Davies, M. M. (1996). "Outdoors: An Important Context for Young Children's Development", *Early Child Development and Care*, 115, 37-49.
- Davies, M. (1997). "The Teacher's Role in Outdoor Play: Preschool Teachers' Beliefs and Practices", *Journal of Australian Research in Early Childhood Education*, 1, 10-20.
- Durak, S. (2009). "Çocukların İlköğretim Okullarının Tasarım Sürecine Katılımı", **Uluslararası Mimarlık ve Çocuk Kongresi Tam Metin Bildiriler Kitabı**, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 333-345.
- Fjortoft, I. (2001). "The Natural Environment as A Playground for Children: The Impact of Outdoor Play Activities in Pre-Primary School Children", *Early Childhood Education Journal*, 29/2, 111-117.
- Henniger, M. L. (1993). "Enriching the Outdoor Play Experience", **Childhood Education**, 70/2, 87-91.
- Herrington, S., ve Studmann, K. (1998). "Landscape Interventions: New Directions for the Design of Children's Outdoor Play Environments", *Landscape and Urban Planning*, 42, 191-205.
- Hestenes, L., Shim, J., ve DeBord, K. (2007). "The Measurement and Influence of Outdoor Child Care Quality on Preschool Children's Experiences", *Biennial Conference for the Society for Research in Child Development, Boston*.
- Johnson, J. E., Christie, J. F. ve Wardle, F. (2005). **Play, Development, and Early Education**, Pearson Education Inc., USA.
- Karasar, N. (2000). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kantz, K. R. (2004). *Understanding the Outdoor Play Environment for Preschool Children in Child Care: Should We Just Let 'em go?*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Iowa State University.
- Little, H. ve Eager, D. (2010). "Risk, Challenge AND Safety: Implications for Play Quality and Playground Design", *European Early Childhood Education Research Journal*, 18/4, 497-513.
- Malone, K. ve Tranter, P. (2003). "Children's Environmental Learning and the Use, Design and Management of Schoolgrounds", **Children, Youth and Environments**, 13/2.
- Metin, P. (2003). *The Effects of Traditional Playground Equipment Design in Children's Developmental Needs*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Moore, G. T. (1997). "Favorable Locations for Child Care Centers", *Child Care Information Exchange*, 9/97, 73-76.
- Moore, G. (2002). "Designed Environments for Young Children: Empirical Findings and Implications for Planning and Design", **Children and Young People's Environments**, (Ed: M. Gallop ve J. McCormack), University of Otago, Children's Issues Centre, New Zealand.

- Moore, R. ve Wong, H. (1997). **Natural Learning: Rediscovering Nature's Way of Teaching**, MIG Communications, USA.
- Maynard, T. ve Waters, J. (2007). "Learning in the Outdoor Environment: A Missed Opportunity?", *Early Years*, 27/3, 255-265.
- Olds, A. R. (2001). **Child Care Design Guide**, The McGraw Companies, USA.
- Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği (2004). T.C. Resmi Gazete 25486, 8 Haziran 2004.
- Öymen-Gür, Ş. ve Zorlu, T. (2002). Çocuk Mekânları, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Özbey, S. (2009). *Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeğinin (PKBS-2) Geçerlik Güvenirlik Çalışması ve Destekleyici Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi (2012). (10.08.2012) http://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_09/04015712_standartyonergesi.pdf
- Pardee, M., Gillman, A. ve Larson, C. (2005). *Community Investment Collaborative for Kids: Resource Guide 4*. The Local Initiatives Support Corporation/Community Investment Collaborative for Kids, USA.
- Pica, R. (2003) *Your Active Child: how to boost physical, emotional, and cognitive development through age-appropriate activity*. Contemporary Books, USA.
- Rivkin, M. (1997). "The Schoolyard Habitat Movement: What It is and Why Children Need It", *Early Childhood Education Journal*, 25/1, 61-67.
- Sciarra, D. J., Dorsey, A. G. ve Lynch, E. (2009). **Developing and administrating a child care and education program**. Wadsworth Cengage Learning, USA.
- Speedlin, C. (2010). Educators' attitudes toward outdoor classrooms and the cognitive benefits in children. **Environmental Studies Undergraduate Student Theses**. University of Nebraska, USA.
- Wagner, C. (2000). **Planning School Grounds for Outdoor Learning**. National Clearinghouse for Educational Facilities, USA.
- White, R. ve Stoecklin, V. (1998). "Children's Outdoor Play & Learning Environments: Returning to Nature", **Early Childhood News**, March/April.
- Wood L. and Martin, K. (2010). What makes a good play area for children? Centre for the Built Environment and Health, The University of Western Australia. (29.05.2012) http://www.uwa.edu.au/__data/assets/pdf_file/0011/1857467/What-makes-a-good-play-area-literature-summaryfeb2011.pdf